

מקור לדין מספר "מעשה רב"

הרב נחשון רבינשטיין

כתב בספר "מעשה רב" להגר"א בהלכות פסח' וזו לשונו:

"והיה נמנע לאכול לאחר פסח מצה שיוצאין בה ידי חובתו בפסח כ"ז להיכרא לעשיית המצווה שאין עושין אותה להנאה אלא מפני גזירת הבורא יתעלה שמו".

ולכאורה, מנהגו הוא מסברא עצמית ולא מדינא, ויש להביא ראיה למנהג זה על פי שיטת היראים בהלכות סוכה² וזו לשונו שם:

"וכי נפקי ימי מצוות סוכה מיבעי ליה למפסליה ולהראות שלא חש לישב בה אלא משום מצווה כדתנן בפרק לולב וערבה³ גמר מלאכול לא יתיר סוכתו אלא מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה בשביל כבוד יו"ט האחרון של חג. אין לו מקום להוריד כלים? אמר ריב"ל מדליק בה את הנר בסוכה קטנה כדאמרין סוכה קטנה שרגא לבר ממטללתא ובסוכה גדולה מעיל בה מאני מיכלא ובהכי מתחזי שאין בה מצווה סוכה מעתה".

והיינו שהיראים חולק על רש"י שפירש' וזו לשונו שם: "מה יעשה להוכיח שאינו מוסיף על המצווה לעשות סוכה שמונה ימים". והיינו, שלדעתו של רש"י שם הדין הנ"ל הוא הרחקה מבל תוסיף. אולם לדעת היראים הדין הנ"ל הוא להראות שלא ישבנו בסוכת המצווה בגלל שערבה לו סוכתו, ולכן עכשיו כשנאלץ לשבת בה מחוסר מקום ויראה הדבר שמה שישב בה עד כה גם היה שלא מחמת המצווה פוסלה, וכמנהגו של הגאון שלא לאכול מצה הראויה למצווה לאחר הפסח. ויש להוסיף על כך שהיות שבסימן הנזכר ב"מעשה רב" כתב שם בשם הגאון וזו לשונו: "וכן פירשו יו"ט אין צריך אות (הכוונה לתפילין) פסח במצה וסוכות בסוכה"⁴. ומבואר שאכילת מצה וישיבת סוכה הינן אות הינו עדות על יציאת מצרים. פה יש להוסיף, וכן מבואר בביאור הגר"א על ההגדה שם כתב בהסבר שאלת הבן החכם, וזו לשונו שם: "מה העדות הם ב' שאלות אחר מה העדות והחוקים ומשפטים וכו' והיינו כי בפסח יש ג' עניינים עדות חוקים ומשפטים דהיינו הפסח והמצוות עצמן הן עדות כי הן על הניסים והנפלאות אשר עשה לנו השם אשר הוא עדות לכל באי עולם שהשכינה שרויה בישראל". וממילא מובן יותר (אם כי לא

1. סימן קפה.

2. סוף סימן תכא.

3. מח, א.

4. שם ד"ה מאי.

5. כל זאת בהתאם לשיטתו, שמצווה לאכול מצה כל שבעה, עיין שם.

נזכר הדבר שם במעשה רב בהסבר המנהג) שבכדי להעמיד את העדות מוכרחים שלא להמשיך לנהוג כך לאחר זמן המצווה כי אחרת, יאמר האומר שמה שנהגו עד כה היה רק בגלל שסוכתו או מצתו ערבה לו ותתבטל בזה העדות. ולפי טעם זה שייך הדבר דווקא במצווה כזאת שהיא עדות ולא בכל מצווה, וכדברי ה"מעשה רב" שם.